

Тетяна ЧЕРЕВАТА

здобувач вищої освіти освітнього ступеню «бакалавр»,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник: **Фугело П.М.**

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Соціальний захист безробітних є невід'ємним елементом державної політики всіх розвинених країн.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття – система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття [1].

Допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітними підприємницької діяльності надається застрахованим та незастрахованим особам, визнаним у встановленому порядку безробітними.

Безробітний – особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи [2].

Згідно Закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» застраховані особи, визнані в установленому порядку безробітними, страховий стаж яких протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, становить не менше ніж шість місяців за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, мають право на допомогу по безробіттю залежно від страхового стажу. Для безробітних з числа внутрішньо-переміщених осіб спрощено процедуру набуття статусу безробітного, а також скорочено перелік необхідних документів для його набуття [3].

Розмір цієї допомоги визначається у відсотках до їхньої середньої заробітної плати, залежно від страхового стажу:

- до двох років – 50%,
- від двох до шести років – 55,
- від шести до 10 – 60,
- понад 10 років – 70%.

Допомога по безробіттю виплачується залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру:

- перші 90 календарних днів – 100%,
- упродовж наступних 90 календарних днів – 80%;
- у подальшому – 70%.

Допомога по безробіттю не може перевищувати чотирикратного розміру прожиткового мінімуму, для працездатних осіб, встановленого Законом.

Станом на 2021 рік максимальний розмір допомоги по безробіттю буде становити: з 1 січня – 9080 грн, 1 липня – 9396, з 1 грудня – 9924 грн.

Коронакриза посилила проблему зайнятості.

За даними Державної служби статистики України, кількість зайнятого населення у віці 15-70 років за 2020 рік, у порівнянні з 2019 роком, скоротилася на 627 тис. осіб та становила 16,0 млн осіб.

Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років скоротився з 58,3% до 56,5% [4].

Рівень безробіття виріс з 8,5% до 9,9%. Чисельність безробітного населення становила 1,6 млн. осіб. Зокрема, 17% робочої сили на піку карантину перебували в стані прихованого безробіття – зайнятість цих людей була зменшена або вони перебували в неоплачуваній відпустці.

Також карантин вихідного дня, який діяв в Україні в листопаді, спровокував другий пік зростання безробіття – було зареєстровано 361 тис. безробітних, а за станом на початок грудня 2020 року – 420 тис.

В середньому по Україні на одне вільне робоче місце претендувало шість безробітних (на 1 листопада 2019 року – три людини). Станом на 1 листопада 2020 року кількість вакансій, заявлених роботодавцями, склало 68 тис. Одиниць, що на 34% менше, ніж на відповідну дату попереднього року [5].

Така ситуація потребувала законодавчих змін. Зокрема:

- допомога по безробіттю нараховується з 1-го, а не з 8-го дня реєстрації у службі зайнятості;

- мінімальний розмір допомоги по безробіттю на час карантину тим, хто протягом останнього року мав менше 6 місяців страхового стажу (допомога нараховується незалежно від стажу роботи і середнього заробітку) підвищено з 650 грн. до 1000 грн.;

- впроваджено надання застрахованим особам допомоги по частковому безробіттю на період карантину (у разі зупинення (скорочення) діяльності роботодавця, яке призвело до скорочення тривалості робочого часу його працівників через карантин, а також вимушеного тимчасового скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу у зв'язку із зупиненням (скороченням) діяльності через карантин).

Зазначені зміни потребували значних додаткових витрат Фонду у 2020 році.

Проблема була вирішена шляхом виділення коштів із фонду боротьби з COVID-19 на період дії карантину в сумі 4 млрд. грн [6].

Перелік використаних джерел:

1. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. №1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>.

2. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. №5067-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.

3. Фугело П.М. Специфіка і стан соціального захисту безробітних з числа внутрішньо переміщених осіб. *Інноваційна економіка*. 2015. №4. С. 193-197.

4. Ситуація на ринку праці та діяльність державної служби зайнятості у січні 2021 року. URL: file:///F:/Disc%20D/%D0%BF%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0/2020/2021/sytuaciya_na_rp_ta_diyalnist_dsz.pdf.

5. В Україні рівень безробіття зріс майже до 10%. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3210897-v-ukraini-riven-bezrobitta-zris-majze-do-10-centr-razumkova.html>.

6. Соціальне страхування на випадок безробіття в умовах карантину: офіційний веб-портал профспілки працівників освіти і науки України. URL: <https://pon.org.ua/novyny/8276-socalne-strahuvannya-na-vipadok-bezrobttya-v-umovah-karantinu.html>.